

економічних методів. Адміністративні методи безпосередньо впливають на господарські стосунки. Адміністративні методи доцільно застосовувати в умовах економічної нестабільності, зростання дефіциту і інфляції. Ними користуються, як правило, протягом короткого терміну з метою захисту національної економіки або її відродження через мобілізацію і оптимальне використання ресурсів. До них відносяться ембарго (повна заборона зовнішньоекономічної діяльності), ліцензування, квотування, специфічні вимоги до товару тощо. Економічні методи діють через ринковий механізм. Економічні методи державного регулювання займають провідне місце в період стабілізації економіки. До них відносяться митні тарифи, збори, імпорتنі депозити (у області імпорту), пільгові кредити експортерам, гарантії, субсидії, звільнення від сплати податків тощо (в області експорту).

У світовій практиці існують різні моделі інституційної побудови системи забезпечення стійкості економічних систем. Для України доцільною була б модель мегарегулятора, яка передбачає, що контроль за процесом забезпечення стійкості економіки здійснює єдиний орган – макрорегулятор, який охоплює функції тих регулятивних органів, що увійшли до його складу. Для цього держава повинна активно впливати на процес покращення інституційного забезпечення стійкості економіки та зовнішнього сектора зокрема, шляхом становлення та розвитку інститутів, органів законодавчої та виконавчої влади, державних та недержавних організацій.

Явдошук В. О.

Національний університет
«Києво-Могилянська академія»,
студентка магістерської програми
2 р. н. «Економіка»

КРИЗОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ІДЕНТИФІКАЦІЯ

Не залежно від галузі та величини компанії, кожне підприємство може потрапити в кризовий стан. Кризовий стан підприємства – це сукупність ситуацій, які збільшують можливість появи неплатоспроможності підприємства, її розміри провокують виникнення загроз із зовнішнього і внутрішнього середовища і можуть

привести до руйнування організаційного, економічного і виробничого механізму функціонування [1]. Згідно з працею О. О. Терещенко дія даних факторів на підприємство може спричинити такі прояви кризового стану:

- криза прибутковості (постійні збитки негативно впливають на власний капітал, і це призводить до погіршення структури балансу, тобто зменшення власного капіталу);
- стратегічна криза (характеризується незадовільним станом виробничого потенціалу та відсутніми довгостроковими факторами успіху та конкурентоспроможності);
- криза платоспроможності (підприємство є неплатоспроможним або існує загроза втрати платоспроможності) [2]. Отже, для того, щоб вчасно ідентифікувати кризовий стан підприємства необхідно робити розрахунки та контролювати показники, що характеризують подані вище прояви кризового стану.

Прибутковість підприємства характеризують два показники: прибуток та рентабельність. Як було зазначено вище, прибуток має бути наявним протягом тривалого часу, щоб вказувати на ефективний стан підприємства. В свою чергу, показники рентабельності – це значна база показників, які характеризують рентабельність фірми відносно різних факторів [3]. Основними показниками рентабельності в масштабах фірми є рентабельність реалізованої продукції, рентабельність власного капіталу та рентабельність активів (див. табл. 1).

Таблиця 1. Показники рентабельності підприємства

Показник	Формула	Характеристика
Рентабельність реалізованої продукції	Чистий прибуток/Чистий дохід	Показник свідчить про розмір прибутку на одну гривню реалізованої продукції.
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток/Власний капітал	Показник рентабельності власного капіталу характеризує наскільки ефективно підприємство використовує власний капітал.
Рентабельність активів	Чистий прибуток/Активи	Цей коефіцієнт показує, який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи.

Джерело: [4]

Стратегічна криза підприємства може характеризуватися показниками продуктивності виробництва, показником зносу основного капіталу та показниками співвідношення позикових і власних засобів. Для виробничого підприємства є важливим оновлювати

власні основні засоби та в результаті покращувати якість власної продукції і залишатися конкурентоздатними. Тому, показник зносу не має набувати значення вищого за 0,75. Показники продуктивності необхідні для контролю кількості використаних ресурсів на виробництві та для порівняння планових та реальних показників; дані показники можливо спостерігати в динаміці. В свою чергу, показник співвідношення позикових і власних засобів можна розрахувати за поданою формулою (див. форм. 1):

$$K = \frac{\text{Довгострокові та поточні зобов'язання}}{(\text{Власний капітал})}, \quad (1)$$

Платоспроможність – наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру. Найбільш вживаними показниками при оцінці платоспроможності є такі показники, як коефіцієнт покриття та чистий робочий капітал (див. табл. 2).

Таблиця 2. Показники платоспроможності

Показник	Формула	Характеристика
Коефіцієнт покриття	Поточні активи/ Поточні зобов'язання	Характеризує міру покриття усіма оборотними активами підприємства суми поточних зобов'язань.
Чистий робочий капітал	Поточні активи – Поточна заборгованість	Недотримання оптимального рівня робочого капіталу може призвести до кризи ліквідності та неплатоспроможності у довгостроковій перспективі.

Джерело: [5]

Дані показники можуть слугувати індикаторами для бенчмаркінгових значень і допомагати менеджменту підприємства контролювати його стан та вчасно виявляти ризики. Проте дані показники не враховують того фактору, що діяльність підприємства має окуповувати інвестований в нього капітал, що робить VBM-концепція (Value-Based Management, вартісно орієнтоване управління). Одним з основних коефіцієнтів даного підходу є EVA (Economic Value, Added). Даний показник EVA забезпечує управління вартості компанії, коли операційний прибуток перевищує середньозважену вартість використовуваного капіталу в грошовому виразі (див. форм. 2):

$$EVA = NOPAT - WACC * K; \quad (2)$$

де NOPAT – чистий операційний прибуток за вирахуванням податків та відсотків; WACC – середньозважена вартість капіталу; К – сума капіталу. Позитивне значення показника характеризує ефективне використання капіталу і свідчить про збільшення вартості підприємства; якщо значення EVA дорівнює нулю, то це означає, що власники капіталу отримали норму компенсації за вкладений капітал; від’ємне значення EVA означає неефективне використання капіталу і зниження вартості підприємства.[6]

Отже, ідентифікація кризового стану на підприємстві потребує розрахунку як стандартних показників платоспроможності, рентабельності, продуктивності, так і більш сучасних показників, як EVA, які враховують вартість власного капіталу.

Література

1. Ковалев В. В., Волкова О. Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М. : ПБОЮЛ Гриженко Е.М., 2000. – 424 с.
2. Козик В. В. Базові положення теорії кризового стану підприємства / В. В. Козик, О. Б. Андрушко // Проблеми економіки та управління. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 3. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://vlp.com.ua/files/02_33.pdf.
3. Карпенко Л. М. Методичний інструментарій до аналізу показників рентабельності підприємства / Л. М. Карпенко // Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – 2012.
4. Фаріон В. Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств / В. Я. Фаріон // Інноваційна економіка. – 2013. – № 10. – С. 27–33. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_10_6.
5. Буратчук Н. Бібліографічний опис для цитування: Буратчук Н. Ю. Інноваційні підходи до управління робочим капіталом торговельних мереж / Н. Ю. Буратчук // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 5. – С. 133–140. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2014_5_24.
6. Докієнко Л. М. Фінансовий інструментарій оцінки інвестиційної привабливості підприємства // Економічний Вісник КПІ. – 2014. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/ru/node/79>.